

Monument ter ere van 'de vijand'

— Bina Ayar

Iedere Nederlander weet niet beter of de Spaanse hertog Alva was in de zestiende eeuw een wrede bezetter. Toch staat in het Friese Harlingen een bijna drie meter hoge gedenksteen ter ere van een van zijn medewerkers. De 'stiennen man' zoals het rijksmonument in Friesland heet, is niemand minder dan Caspar di Robles, een Portugese generaal in Spaanse dienst die was aangesteld als stadhouder van de Noordelijke Nederlanden. Een monument voor de vijand? Inderdaad. De Friezen hadden in 1576, toen het standbeeld werd opgericht namelijk een andere vijand scherp op het netvlies staan: het water.

— Een orkaan steekt op Allerheiligen, 1 november 1570, op uit het noordwesten, gevolgd door springtij bij nieuwe maan. In het kustgebied tussen Vlaanderen en Duitsland breken op tal van plaatsen de zeedijken door. De Allerheiligenvloed zoals deze overstroming wordt gedoopt, maakt van Friesland één woeste zee. Het water maakt veel slachtoffers. Alleen al in Friesland verdrinken naar schatting zo'n 2900 mensen. Uiteraard is er ook enorm materieel verlies. Als in 1573 een nieuwe overstroming volgt, is duidelijk dat moet worden ingegrepen. Prioriteit is het herstellen van de beschadigde dijken.

Het probleem zit 'm in de kosten. Al vóór de Allerheiligenvloed is er ruzie tussen de 'binnendijkers', de mensen die binnen de Slachtedijk wonen, en de 'buitendijkers', de inwoners van het gebied tussen de Slachtedijk en de zeedijk. De twee partijen komen niet uit de vraag wie welk gedeelte van het onderhoud moet financieren. Het is uiteindelijk Di Robles die als voorzitter van een soort arbitragecommissie over de kwestie, de knoop doorhakt. De binnendijkers betalen voor het herstel en onderhoud van de dijk van Het Bildt tot Harlingen, zo wordt

beslist. De buitendijkers financieren de dijkwerkzaamheden van Harlingen tot Makkum.

Di Robles neemt niet alleen een beslissing, hij ziet er ook persoonlijk op toe dat de afspraken worden nagekomen. Als een aantal ingelanden met charters aankomt die zouden aantonen dat zij zijn vrijgesteld van betaling, gooit Di Robles de akten in het water. 'Daar drijven die brieven: als die kunnen dijken: prima, anders moeten de boeren het doen.' Althans dat zou hij volgens de overlevering hebben gezegd. Andere bronnen beweren dat er een galg op de dijk stond, ter bedreiging van 'de onwilligen'. De nieuwe dijk komt er in 1575. Een jaar later volgt een gedenkzuil voor de man die de ruzies wist te beslechten en de Friezen uiteindelijk bescherming bood tegen het water dat al zoveel schade had aangericht. Bovenop de zuil wordt een januskop geplaatst; het ene hoofd kijkt naar het noorden en het andere naar het zuiden, als symbool voor de eenheid tussen de binnen - en buitendijkers.

— Het monument dat er nu staat, is overigens een getrouwe kopie uit 1774, daar geplaatst door dijkgraaf Carel George, graaf van Wassenaer Twickel. Het origineel was namelijk te veel beschadigd. De originele januskop is in het Fries museum te bewonderen, net als de tekst die op de eerste gedenkplaat stond. "... Hij –Caspar di Robles– heeft deze provincies niet alleen met wapens, maar ook met wijs bestuur en geld geholpen (...). En dat deze steen, als er meningsverschillen komen, het eind van alle tegenspraak zal wezen. Dat is de wens van alle dankbare bewoners van de provincie."

— Met dank aan Jelle Hagen, archivaris Wetterskip Fryslân

